

วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน

ISSN 1685-3865

บทความพิเศษ

คนต่างด้าวสำหรับประเทศไทย: คือใครบ้าง?

รัฐไทยต้องคุ้มครองไหม? อย่างไรกัน?

โดย รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ สายสุนทร

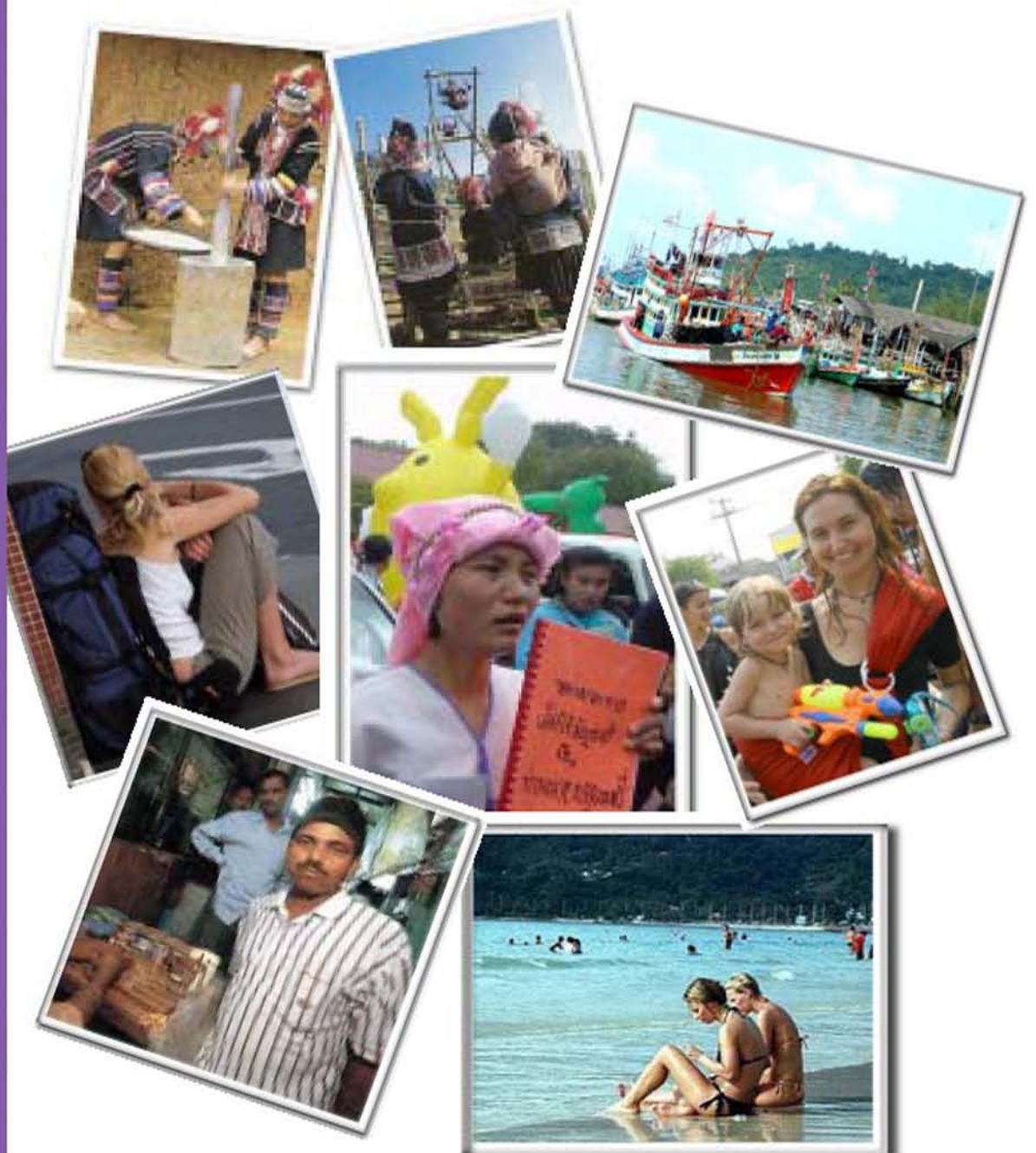
การคุ้มครองคนต่างด้าวในคดีปกครอง

โดย สุชาติ เวโรจน์

การละเมิดใช้และการคุ้มครองแรงงานเด็ก

ในกิจการประมงทะเล

โดย สมาน เหล่าดำรงชัย

วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน

Journal of Ombudsman

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2551

ISSN 1685 - 3865

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

The Office of the Ombudsman

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน 1,200 เล่ม

มกราคม 2551

คณะผู้จัดทำ

วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน

เจ้าของ	สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
ที่ปรึกษา	นางวิยะดา สิมะเสถียร
บรรณาธิการ	นางสาวรอยพิมพ์ ธีระวงษ์
กองบรรณาธิการ	นางณัฐฐา มุนจินดา นายรักษเกชา แฉ่ฉาย นายदनัย จันทิม นายกีรป กฤตธีรานนท์ นางนลินพรพรณ ไวสีบข้าว นางสาวชาลิณี ถนังงาน นางสาวทักษพร นิ่มนวลผ่อง นางสาวอรพัฒน์ รัฐกาญจน์ นางสาวกรชนก พันธุมวัฑ์
ฝ่ายต่างประเทศ	นางสาวรอยพิมพ์ ธีระวงษ์ นางสาวนงนุช เนาวรัตน์
ฝ่ายผลิต	นายฐนภณ ธนวิชรัตนนท์ นางสาวนภาภรณ์ เอ็มพิทักษ์
ฝ่ายศิลป์	นางสาวรัตนสิริ ดวงวิชัย นายพิริยะ ศิริโพธิ์พันธุ์กุล
สถานที่ติดต่อ	ส่วนวิจัยและวิชาการ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน 1193 อาคารเอ็กซิม ชั้น 20 ถนนพหลโยธิน สามเสนใน พญาไท กทม. 10400 โทรศัพท์ 0 - 2271 - 4605 โทรสาร 0 - 2271 - 4600

เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับคนต่างด้าว : กรณีการขอมีสัญชาติไทย

จิตรลดา คำสงค์^{*}

อรพจน์ รัชกาญจน์^{**}

“คนต่างด้าว” ตามความหมายของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 4 หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

ปัจจุบันมี “คนต่างด้าว” เข้ามาในราชอาณาจักรไทย ทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองมาเพื่อลักลอบทำงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว เวียดนาม และกัมพูชา แรงงานต่างด้าวดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทยในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง อาทิ การแย่งงานแรงงานไทยในบางอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย รวมถึงการตั้งรกรากและการเกิดชุมชนคนต่างด้าว

นอกจากแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองแล้ว ยังมีบุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติในประเทศไทยอีกประมาณ 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์มอแกน กลุ่มผู้ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร กลุ่มคนไร้ราก และกลุ่มชนเผ่า จำนวนผู้ที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรเหล่านี้มีมากกว่า 2 ล้านคน การเป็นคนไร้สัญชาติทำให้คนเหล่านี้ประสบปัญหาในการดำรงชีวิต เช่น ปัญหาสิทธิในการอยู่อาศัยในประเทศไทย การประกอบอาชีพมีทางเลือกจำกัดและถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกจำกัดสิทธิในการเดินทาง ประสบปัญหาการเข้าถึงบริการด้านการศึกษาและสาธารณสุข การถือครองที่ดินทำกิน และสิทธิทางการเมือง เป็นต้น

^{*} เจ้าหน้าที่สอบสวนอาวุโส สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

^{**} นักวิชาการ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

จากสถิติเรื่องร้องเรียนซึ่งจำแนกตามหน่วยงานที่มีผู้ร้องเรียนเข้ามายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมากที่สุด 10 อันดับ (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2550) พบว่า กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานที่ถูกร้องเรียนมากที่สุด โดยมีเรื่องการขอสัญชาติไทยเป็นหนึ่งในประเด็นที่ถูกร้องเรียนด้วย ซึ่งสาเหตุแห่งการร้องเรียน คือ ความล่าช้าในการดำเนินการพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่คนต่างด้าวของกระทรวงมหาดไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องร้องเรียนที่ 1

ผู้ร้องและครอบครัวมีสัญชาติเวียดนาม ผู้ร้องให้ข้อมูลว่าตนเองเกิดที่จังหวัดนครพนม และได้ยื่นเรื่องขอสัญชาติไทยมาเป็นเวลานานและหลายครั้งแล้ว แต่ยังไม่ได้รับการพิจารณาแต่อย่างใด เป็นเหตุให้ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากผู้ร้องไม่มีสัญชาติไทยจึงให้พี่สะใภ้ที่เป็นคนไทยรับรองเป็นเจ้าของบ้าน ต่อมาพี่สะใภ้ได้นำบ้านไปค้ำประกันเงินกู้กับธนาคาร แต่ไม่มีเงินไปชำระดอกเบี้ย ธนาคารจึงจะมายึดบ้าน ผู้ร้องซึ่งไม่มีสัญชาติไทยจึงไม่มีสถานะที่จะไปรับรองการกู้เงินกับธนาคารได้ นอกจากนี้ ผู้ร้องและครอบครัวยังเสียสิทธิอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาลกับบัตรทอง 30 บาท

กรณีดังกล่าวผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีหนังสือถึงจังหวัดนครพนมให้ชี้แจงข้อเท็จจริง ซึ่งจังหวัดนครพนมมีหนังสือชี้แจงว่า ได้รวบรวมคำร้องขอมีสัญชาติไทยของผู้ร้องพร้อมบุคคลในครอบครัว จำนวน 5 คน ส่งให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาดำเนินการเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2547 ในการนี้ กระทรวงมหาดไทยได้ส่งคำร้องขอมีสัญชาติไทยของผู้ร้องคืนให้แก่จังหวัดนครพนม เพื่อดำเนินการพิมพ์ลายนิ้วมือ ตรวจสอบการมีตัวตนจริงและตรวจสอบพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและยาเสพติด เพื่อนำผลการตรวจสอบเข้าที่ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและสถานะคนต่างด้าวเข้าเมือง โดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัด ก่อนนำเสนอคณะอนุกรรมการ ฯ ระดับกระทรวงพิจารณา และเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2549 ผู้ร้องส่งโทรสารมาแจ้งให้ผู้ตรวจการแผ่นดินทราบว่าการปกครอง กระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติสัญชาติไทย

ให้แก่ผู้ร้องและครอบครัวแล้ว เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2548 โดยได้รับการลงรายการสัญชาติ พร้อมทั้งจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2548

ประเด็นการร้องเรียนดังกล่าว ถือได้ว่าจังหวัดนครพนมโดยเทศบาลเมืองนครพนมได้พิจารณาดำเนินการกรณีคำร้องขอมีสัญชาติไทยของผู้ร้องและครอบครัวไปตามขั้นตอนที่ระเบียบและกฎหมายกำหนดไว้ แต่เนื่องจากการพิจารณาให้สัญชาติไทยต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนและมีความสลับซับซ้อน ประกอบกับมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบโดยละเอียดและรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติจึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินการและก่อให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาดังกล่าว

เรื่องร้องเรียนที่ 2

ผู้ร้องเป็นคนต่างด้าว สัญชาติจีน อายุ 74 ปี อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลา 58 ปี มีความประสงค์จะขอเปลี่ยนสัญชาติเป็นไทย โดยผู้ร้องได้ไปติดต่อกับกองบัญชาการตำรวจสันติบาลเพื่อขอเปลี่ยนสัญชาติ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลแจ้งว่า ผู้ร้องมีคุณสมบัติไม่ครบตามเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้¹เนื่องจากขาดคุณสมบัติ

¹ แนวทางประกอบการพิจารณาในการขอแปลงสัญชาติเป็นไทย ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ให้ความเห็นชอบแล้วเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2544 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยไว้ ดังนี้

1. บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทยและกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ
2. มีความประพฤติดี โดยจะต้องผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ตรวจสอบพฤติการณ์ทางด้านการเมือง ยาเสพติด ความมั่นคงของประเทศ และหมายจับต่างประเทศ
3. มีอาชีพเป็นหลักฐาน ต้องมีหนังสือรับรองการประกอบอาชีพจากกองแรงงานคนต่างด้าว หรือแรงงานจังหวัด และต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

3.1 กรณีเข้ามาเพื่อทำงานต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 80,000 บาท โดยมีหนังสือรับรองรายได้จากบริษัท หรือนายจ้างที่ทำงานอยู่ หรือเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปีที่ยื่นคำขอแปลงสัญชาติตั้งแต่ 100,000 บาทขึ้นไป และมีหลักฐานการเสียภาษีมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

3.2 กรณีอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพื่อเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม เช่น สมรสกับบุคคลที่มีสัญชาติไทย หรือ มีบุตรเกิดในประเทศไทย หรือ จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาภายในประเทศไทย จะต้องมียาได้ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 30,000 บาท และมีหลักฐานการเสียภาษีมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

4. มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมาจนถึงวันที่ยื่นคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยนับจากวันที่ได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ หรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว หรือมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรที่ยืนยันได้ว่ามีภูมิลำเนาต่อเนื่องในราชอาณาจักรไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

5. มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (พูด และฟังภาษาไทยได้เข้าใจ) และจะต้องสามารถร้องเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมีได้และจะต้องผ่านการสัมภาษณ์จาก

5.1 กรณีผู้ยื่นคำขอมียูมิลำนายอยู่ในเขตกรุงเทพ ฯ ให้ผ่านการสัมภาษณ์จากคณะทำงานพิจารณากลั่นกรองคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทย

5.2 กรณีผู้ยื่นคำขอมียูมิลำนายอยู่ในต่างจังหวัด ให้ผ่านการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการระดับจังหวัด ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเป็นเลขานุการ

6. ผู้ยื่นคำขอจะต้องผ่านเกณฑ์การให้คะแนนตามภาคผนวก ข. รวมกันแล้วไม่ต่ำกว่า 50 คะแนน จึงจะได้รับการพิจารณา

7. เมื่อผู้ยื่นคำขอได้รับอนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทยแล้ว กระทรวงมหาดไทยจะแจ้งกระทรวงการต่างประเทศดำเนินการแจ้งไปยังประเทศของผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับการได้สัญชาติไทยดังกล่าว

แหล่งที่มา : การขอสัญชาติไทย, กองบัญชาการตำรวจสันติบาล

<http://203.144.176.164/host/service03.jsp>

ในเรื่องการมีใบอนุญาตทำงานจากกองแรงงานคนต่างด้าวหรือแรงงานจังหวัด และกรณีคู่สมรสเป็นคนไทยหรือมีบุตรเกิดในประเทศไทย หรือจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย จะต้องมียาได้ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 30,000 บาท ผู้ร้องจึงไม่สามารถยื่นเรื่องเพื่อขอเปลี่ยนสัญชาติได้

ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงมีหนังสือถึงกองบัญชาการตำรวจสันติบาลให้ชี้แจงข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าว ซึ่งกองบัญชาการตำรวจสันติบาลชี้แจงมาว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบัญชาการตำรวจสันติบาลปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่แล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบเอกสารและให้คำแนะนำแก่ผู้ขอเปลี่ยนสัญชาติพบว่า ผู้ยื่นคำร้องขอเปลี่ยนสัญชาติมีคุณสมบัติไม่ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด เจ้าหน้าที่จะไม่ให้ยื่นเรื่อง และจะแนะนำให้ผู้ร้องเตรียมเอกสารให้ครบถ้วนก่อนแล้วจึงมายื่นใหม่อีกครั้ง เพราะเมื่อยื่นเอกสารแล้วจะต้องเสียค่าธรรมเนียมเป็นเงิน 5,000 บาท² สำหรับกรณีของผู้ร้องเรียนซึ่งขาดคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้นจึงไม่มีข้อยกเว้นหรือผ่อนผันใด ๆ ทำให้ไม่สามารถยื่นเรื่องได้

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของผู้ร้องรายนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่า ผู้ร้องมีอายุมาก ไม่สามารถประกอบอาชีพได้เต็มที่เหมือนเดิม ทำให้ขาดคุณสมบัติในการขอเปลี่ยนสัญชาติการที่ผู้ร้องได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน มีภรรยาเป็นคนไทย มีบุตรที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและทำงานเป็นข้าราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษีของกรมสรรพากร ประกอบกับตลอดชีวิตของผู้ร้องได้มีการประกอบสัมมาอาชีพโดยได้รับอนุญาตให้ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นช่างไม้ ช่างทาสี ช่างเหล็ก และพนักงานขายได้ อีกทั้งผู้ร้องมีการเสียภาษีเงินได้และมีเงินในบัญชีเงินฝากประจำ มีความรู้ความเข้าใจภาษาไทย ร้องเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมีได้ น่าจะมีคุณสมบัติเพียงพอในการแปลงสัญชาติ จึงเห็นควรให้กองบัญชาการตำรวจสันติบาลมีการกำหนดข้อยกเว้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป และพิจารณาทบทวนการขอเปลี่ยนสัญชาติของผู้ร้องอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการให้สัญชาติแก่บุคคลอย่างแท้จริง

² แหล่งที่มา : <http://sb.police.go.th>

เรื่องร้องเรียนที่ 3

ผู้ร้องเกิดที่ประเทศไทย และเป็นบุตรของคนต่างด้าว มารดาของผู้ร้องได้ยื่นขอสัญชาติไทยให้กับผู้ร้องต่ออำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนบัดนี้ ยังไม่ได้รับการพิจารณาให้สัญชาติไทยแต่ประการใด ทำให้ได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากกำลังจะศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษา

ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงมีหนังสือถึงจังหวัดเชียงใหม่ให้ชี้แจงข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าว ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่ชี้แจงว่า จังหวัด ฯ ได้ส่งรายชื่อผู้ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยอำเภอไชยปราการ ซึ่งมีรายชื่อของผู้ร้องรวมอยู่ด้วยไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5 เพื่อตรวจสอบประวัติด้านอาชญากรรมและประวัติด้านยาเสพติด ตามขั้นตอนการดำเนินงานให้สถานะตามกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อย แต่ปัจจุบันยังไม่ได้รับการรายงานผลการตรวจสอบจากหน่วยงานทั้ง 2 องค์กรใด จังหวัด ฯ ได้ประสานกับหน่วยงานดังกล่าวให้เร่งรัดการตรวจสอบแล้ว หากได้รับผลการดำเนินการจะสรุปเสนอคณะกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัดพิจารณาถ้อยแถลงต่อไป

ต่อมา เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2550 ผู้ตรวจการแผ่นดินได้โทรศัพท์ประสานงานกับเจ้าหน้าที่กลุ่มงานความมั่นคง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอทราบความคืบหน้าของเรื่องร้องเรียน ได้ความว่า ขณะนี้ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่รายงานผลการตรวจสอบประวัติด้านอาชญากรรมมาแล้ว แต่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5 ยังไม่ได้รายงานผลการตรวจสอบประวัติด้านยาเสพติด ซึ่งจะต้องใช้เวลาเนื่องจากต้องตรวจสอบประวัติทั้งครอบครัว หากรายงานมาแล้วไม่มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จังหวัด ฯ จะจัดประชุมคณะกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัด เมื่อรวบรวมรายชื่อผู้ขอสัญชาติไทยได้ประมาณ 200 ราย จึงจะจัดส่งรายชื่อไปยังกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อพิจารณาในขั้นตอนต่อไป ซึ่งทุกขั้นตอนต้องใช้เวลาและมีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้เกิดความล่าช้า

เรื่องร้องเรียนที่ 4

ผู้ร้องเรียนกรณีอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่ดำเนินการอนุมัติสัญชาติไทยให้แก่ภรรยาของผู้ร้อง ทั้ง ๆ ที่เอกสารหลักฐานต่าง ๆ มีครบถ้วน

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีหนังสือถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าว และจังหวัดแม่ฮ่องสอนชี้แจงข้อเท็จจริง สรุปได้ว่า ภรรยาของผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอลงรายการในทะเบียนบ้านตามระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการพิจารณาขอลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2547 แต่ผู้ใหญ่บ้านไม่กล้าเป็นพยานรับรองการลงรายการเป็นสัญชาติไทยให้ เนื่องจากทราบว่าภรรยาของผู้ร้องมีสัญชาติไทยใหญ่ มิใช่สัญชาติกะเหรี่ยงตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการพิจารณาขอลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 ข้อ 6 ที่กำหนดว่า “ชาวไทยภูเขา” หมายความว่า กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่อาศัยทำกินอยู่บนพื้นที่สูงในราชอาณาจักร ซึ่งมีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาษา และการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ประกอบด้วยชาติพันธุ์หลักคือ กะเหรี่ยง ฯลฯ ประกอบกับรายการบิดา - มารดาของภรรยาของผู้ร้องตามทะเบียนประวัติไม่ตรงกับข้อเท็จจริง เจ้าหน้าที่จึงแจ้งให้ภรรยาของผู้ร้องทราบว่าไม่สามารถลงรายการสัญชาติไทยได้ และแนะนำให้ภรรยาของผู้ร้องมายื่นคำร้องขอมีสถานะต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแทนการลงรายการสัญชาติไทย ดังนั้น การไม่อนุมัติให้สัญชาติไทยแก่ภรรยาของผู้ร้องจึงเป็นไปตามระเบียบและกฎหมายแล้ว

เรื่องร้องเรียนที่ 5

ผู้ร้องเรียนขอความเป็นธรรม กรณี ผู้ร้องไปติดต่อขอสัญชาติไทยที่อำเภอศรีสัชนาลัย หลายครั้ง แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนราษฎรไม่ดำเนินการให้ เป็นเหตุให้ผู้ร้องได้รับความเดือดร้อน ผู้ร้องแจ้งว่าตนเกิดที่ประเทศไทย มีบิดาเป็นคนไทย แต่มารดาเป็นคนพม่า ต่อมาบิดาและมารดาแยกทางกัน เมื่อผู้ร้องอายุประมาณ 6 ขวบ บิดาได้เสียชีวิตลง ผู้ร้องต้องอยู่กับคนพม่าและมอญเร่ร่อน จนกระทั่งโตผู้ร้องจึงแยกมาอยู่คนเดียว และได้แต่งงาน

กับคนสัญชาติไทย มีบุตร 2 คน ซึ่งได้รับสัญชาติไทย บิดาของผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีคนที่อพยพจากประเทศพม่าและประเทศอื่น ๆ มาอยู่รวมกันมากมาย ผู้ร้องได้ไปติดต่อกับอำเภอศรีสัชนาลัยเพื่อขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านของบิดา และขอสัญชาติไทย แต่ผู้ใหญ่บ้านมาจากต่างถิ่นจึงไม่ทราบประวัติของผู้ร้อง และไม่รับรองให้ผู้ร้อง ทำให้ผู้ร้องไม่ได้รับสัญชาติไทย

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้ประสานกับอำเภอศรีสัชนาลัยให้ชี้แจงข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าว พบว่า อำเภอศรีสัชนาลัยได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเพื่อพิจารณาการขอเพิ่มชื่อของผู้ร้องในทะเบียนบ้าน (ท.ร. 14) ของบิดาผู้ร้อง แต่เนื่องจากไม่มีพยานบุคคลในพื้นที่ดังกล่าวมายืนยันว่าผู้ร้องเป็นคนสัญชาติไทย และอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นจริง ตามที่ระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 97 กำหนดไว้ ประกอบกับปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่า เมื่อ ปี พ.ศ. 2547 ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนคนต่างด้าวสัญชาติพม่า ณ อำเภอศรีสัชนาลัย และมีการถ่ายรูปทำประวัติคนต่างด้าวไว้ด้วย ดังนั้น ประเด็นตามที่คุณร้องเรียนจึงมิได้เกิดจากการละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนราษฎรอำเภอศรีสัชนาลัย

เรื่องร้องเรียนที่ 6

ผู้ร้องเรียนขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบและเร่งรัดอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี กรณีชาวบ้าน 32 คน ยื่นเรื่องขอสัญชาติไทยเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยผู้ร้องเรียนให้ข้อมูลว่า กลุ่มของผู้ร้องได้มีการติดตามความคืบหน้าในเรื่องนี้จากกรมการปกครอง และกรมการปกครองแจ้งให้ผู้ร้องทราบว่าได้ส่งเรื่องการขอมีสัญชาติไทยผ่านจังหวัดกาญจนบุรีไปแล้ว แต่เมื่อกลุ่มของผู้ร้องไปสอบถามต่อนายอำเภอทองผาภูมิ เมื่อเดือนมกราคม 2549 กลับได้รับคำตอบว่ายังไม่ได้รับเรื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีแต่อย่างใด

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้ประสานกับทางจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าว ซึ่งจังหวัดกาญจนบุรีมีหนังสือชี้แจง ดังนี้

1. คณะอนุกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัด ได้ประชุมคณะอนุกรรมการ ฯ ระดับจังหวัด เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2549 โดยพิจารณาการให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและให้สัญชาติไทยแก่บุตรชนกลุ่มน้อยที่เกิดในประเทศไทย (กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง/ชุมชนบนพื้นที่สูงและผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า) เพื่อพิจารณากลับกรองความถูกต้อง เป็นไปตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนด และมีมติเห็นชอบผ่านการพิจารณาของคณะอนุกรรมการ ฯ ระดับจังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 3, 696 ราย สำหรับอำเภอทองผาภูมิ กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ขอสถานะต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย 563 ราย และขอสัญชาติไทย 6 ราย ซึ่งตามบัญชีรายชื่อที่ผู้ร้องอ้างอิงถึงทั้ง 3 ราย จังหวัดกาญจนบุรีได้ส่งเรื่องให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว

2. กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง/ชุมชนบนพื้นที่สูง ตามบัญชีรายชื่อที่ผู้ร้องอ้างอิงถึง คือ ลำดับที่ 1 – 7 ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะอนุกรรมการ ฯ ระดับจังหวัด และส่งให้กรมการปกครอง สำนักงานบริหารการทะเบียนพิจารณาดำเนินการต่อไป

3. กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (บัตรสีชมพู) ตามบัญชีรายชื่อที่ผู้ร้องอ้างอิงถึง คือ ลำดับที่ 8 – 27 อยู่ระหว่างดำเนินการในขั้นตอนของอำเภอทองผาภูมิ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความเห็นชอบตามหลักเกณฑ์กำหนดสถานะเช่นเดียวกันกับกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2548 ผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราวอีก 3 เดือน โดยให้จังหวัด ฯ เร่งรัดดำเนินการตามกลุ่มเป้าหมายให้แล้วเสร็จในวันที่ 1 ตุลาคม 2548

และเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2550 ผู้ตรวจการแผ่นดินได้ประสานงานไปยังสำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ความว่า จังหวัด ฯ ได้ส่งรายชื่อของผู้ขอสัญชาติไทย จำนวน 32 ราย ไปยังกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปแล้ว ซึ่งการที่จะพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่บุคคลใดนั้น ขั้นตอนการพิจารณาให้สัญชาติไทยเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน จึงก่อให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาได้

ทั้งนี้ มีข้อพิจารณาว่า การพิจารณาดำเนินการของอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และกระทรวงมหาดไทย กรณีการขอสัญชาติไทย มิได้มีการกำหนดกรอบเวลาการดำเนินการแล้วเสร็จในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติงานของเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจนตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินได้เคยมีหนังสือขอให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาดำเนินการเพื่อให้การปฏิบัติงาน ของส่วนราชการตอบสนองความต้องการและการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีแก่ประชาชนตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ทำให้ปัจจุบันยังเกิดปัญหาและมีเรื่องร้องเรียนในลักษณะเดียวกันนี้อยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้แจ้งให้กระทรวงมหาดไทยเร่งรัดการพิจารณาเรื่องดังกล่าว ถึงแม้ว่า การพิจารณาดำเนินการให้สัญชาติไทยแก่บุคคลใดจะเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ ซึ่งต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นขั้นตอนและด้วยความละเอียดรอบคอบ แต่ก็ควรดำเนินการให้ แล้วเสร็จในระยะเวลาอันควร

จะเห็นได้ว่า เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการขอสัญชาติไทยของคนต่างด้าวส่วนใหญ่ที่มีความล่าช้า เนื่องจากข้อกฎหมายและระเบียบการดำเนินงาน ซึ่งมีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงเรื่องความมั่นคงของชาติ อย่างไรก็ตาม ปัญหาความล่าช้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถแก้ไขได้ หากหน่วยงานนั้น ๆ มีการกำหนดกรอบระยะเวลาการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเห็นเป็นรูปธรรม

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

หากไม่ได้รับความเป็นธรรม
จากข้าราชการหรือหน่วยงานของรัฐ
ใช้สิทธิร้องเรียน
ไม่เพียงเพื่อตัวท่าน แต่เพื่อส่วนรวม

โทร. 1676 (ฟรีทั่วประเทศ)

www.ombudsman.go.th